

"ותשׁוּזת הארץ לַפְּנֵי האלהים ותמלא הארץ זומס" [ו, יא]

אם אדם מושחת "לפני האלהים" — שאין בו יראת שמים בעינינים שבין אדם למקום — כי אז גם "ותמלא הארץ חמס" מתמלא הוא ממילא גם בחמס בעינינים שבין אדם לחברו, מבלי יראת שמים לא תיתכן גם אנושיות...

"כי מלאה הארץ זומס מפְּנֵיהֶם" [ו, יג]

לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. (רש"י)

והלא רש"י גופו אמר לעיל, כי חטאם היה בגילוי עריות, ומדוע איפוא לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

אלא שכתוב במדרש (ויקרא רבה פ"ז) "אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה", כלומר שכאשר הקב"ה מעניש אדם, קודם כל הוא מעניש ברכושו ורק לאחר שאין זה מועיל, מעניש את האדם בנפשו הוא.

וקשה לכאורה, למה התחיל עונשם של דור המבול מיד ב"אמחה את האדם"?

אלא משום שאין ממונו של אדם עשוי להציל את בעליו, אלא רק כשהמון נרכש בדרכים כשרות והוגנות, כי אז יוצא שגאון מאבד את ממונו שלו ועל ידי כך היא מקבל את ענשו. אבל אם המון הוא גזול ועשוק ואיננו בכלל קנינו של האדם, איך אין בכוחו להצילו מעונש.

יוצא, שאילו לא חטא הגזל והחמס של אנשי דור המבול, לא היו נידונים מיד לכליה, אלא היו נענשים תחילה בממונם, שיש "אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה", אבל מכיון שהיה ממונם גזול, נחתם מיד גזר דינם ל"הנני משחיתם את הארץ".

וזוהי כוונת הפסוק "עושה עושר ולא במשפט, בחצי ימיו" [ירמיהו יז, יא] — מי שמרוויח את כספו שלא בדרכים ישרות עליו לשלם בחייו בעד עוונותיו — מכיון שאין כספו יכול לשמש "כופר נפש" עבורו.

"ואתה קוז לך מכל מאכל אשר יאכל... והיה לך ולהם לאכלה" [ו, כא]

לכאורה המילים "אשר יאכל" מיותרות הם, משום שמאכל דרכו להאכל?

עוד יש להקשות היכן אכסן נח כמויות כה עצומות של אוכל לו ולכל הבהמות והחיות?

מבאר הגאון מווילנא, הגמ' במסכת יומא [פ, א] דורשת על הפסוק "מכל האוכל אשר יאכל" [ויקרא יא, לד] — אוכל שאתם יכול לאכלו בבת אחת והיינו כביצה. נמצינו למדים שהמילה "יאכל" כוונתה לשיעור בגודל כביצה.

וזוהו פירוש הפסוק "מכל מאכל אשר יאכל" — דהיינו שיקח כשיעור כביצה לכל בעל חי, ומסיים הפסוק "והיה לך ולהם לאכלה" — דהיינו שהקב"ה יכניס ברכה באוכל שיספיק שיעור קטן לכל הבע"ח לשבעה.

"אלה תולדות נֹזו, נֹזו איש צדיק" [ו, ט]

ישנם הרבה פירושים מהו "צדיק", מהו "תמים", אך מהו "איש" לא מצאנו הסבר. בהמשך הפרשה [ז, א] כתוב "כי אותך יאיתי צדיק לפני", כאן לא נאמר "איש", א"כ חובה עלינו להסביר מהו "איש"?

אומר הגב"מ אזרחי שליט"א שמצאנו בנביא [מלכים ב, ב] שנא' "וחזקת והיית לאיש", א"כ "איש" היא מטרה בפני עצמה, ומבאר שם הרד"ק "והיית לאיש, זריז ומושל בנפשך וכובש את יצרך".

וזה בעצם מבדיל את האדם מן הבעלי חיים, נכון אמנם שאדם הוא גם "מדבר" ובע"ח אינו "מדבר", אך אין זה מופקע מע"ח, שהרי ישנה שפת חיות ועופות שהם מתבטאים ביניהם.

הדבר היחיד שמבדיל את האדם באופן טוטאלי מן הבע"ח, דבר שאצלם הוא לא קיים, הוא מופקע לחלוטין מהבע"ח, זה להתגבר ולשלוט על רוצנם, אפשר לאלף בע"ח לא לרצות משהו שהוא רגיל בו, אך אין ביכלתם להילחם ולהתגבר על רוצנם (כמו המעשה עם ר"י אייבשיץ והחתול המאולף).

אכן זהו "איש"! המפתח ומאמן עצמו, להיות בעל כושר השתלטות על רצונותיו.

כשאמרה התורה "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", היינו שהיו בו את שלשת המעלות האלו, ושלשתם נבעו מהיותו "איש".

"כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו" [שמות לב, א], כל גדלותו של משה נבע מהיותו "איש", משום שרק מי שהוא "איש" כלפי עצמו יכול להיות מנהיג של עם ישראל.

"איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני" (אסתר ב, ה). מכאן כח מנהיגותו של מרדכי. מכאן מהלכיו בשמים. מכאן מהלכיו בהנהגת אותו דור. "איש יהודי".

"ומוראכם וזותכם יהיה על כל זזית הארץ" [ט, כ]

לפי מידת מוראכם מפני השם יתברך, תהא גם מידת מוראכם על החיות וזהו שאמר הכתוב: "ומוראכם וחתכם" — יראתכם מפני השם יתברך - "יהיה על כל חית הארץ" — אותה יראה תטיל פחד על החיות, לבל יוכלו לגנוע בכם לרעה.

ללמוד ועוד... הגם מסמך זה קיים במסמך "ללמוד ועוד" קודם כל... תחילת ההצגה יהודי הגדול בעולם לתכנת למוזיאון. לקבלת פרטים לילמוד@achiyah.il